

NET İHRACAT BÜYÜMEYİ SIRTLDADI

Seyfettin Gürsel*, Zümrüt İmamoğlu† ve Barış Soybilgen‡

Yönetici özeti

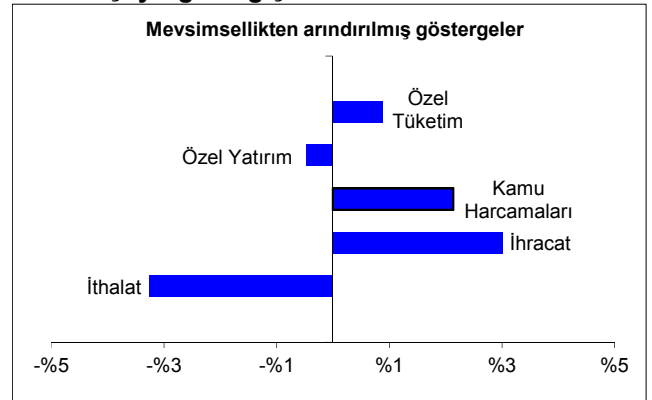
TÜİK'in bugün açıkladığı rakamlara göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 2015 ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 2,3 büyüdü. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış rakamlara göre ise ekonomi ilk çeyrekte önceki çeyreğe kıyasla yüzde 1,3 oranında büyüdü. İlk çeyrekte iç talep zayıf seyretmeye devam ederken, net dış talep büyümeye önemli katkı yaptı.

Bir önceki çeyreğe kıyasla yatırımlar yüzde 0,5 düşerken, tüketim yüzde 0,9, kamu harcamaları ise yüzde 2,1 oranında arttı. Tüketim, yatırım ve kamu harcamalarının yüzde 1,3 oranındaki çeyreklik büyümeye toplam katkısı 0,8 oldu. Stok değişimleri büyümeye negatif katkı yaparken, net ihracatın çeyreklik katkısı 1,8 yüzde puan oldu. Net ihracat artışı zayıf seyreden iç talep nedeniyle esas olarak ithalatın düşüyor olmasından kaynaklandı. İthalattaki düşüş gelecek dönemlerdeki üretim açısından da olumsuz bir sinyal oluşturdu.

Azalan ithalat cari açığı azaltıcı etki yapmaya devam ediyor. İlk çeyrek sonunda 12 aylık cari açığın GSYH'a oranı yüzde 5,7 olarak gerçekleşti. 2014 sonunda bu rakam yüzde 5,8 olmuştu. Ancak ilk çeyrekte altın dışında ihracatta gözlemlenen düşüş altın hariç cari açığı artırdı. 2014 sonunda yüzde 5,3 olan altın hariç cari açık oranı ilk çeyrek sonunda yüzde 5,5'e yükseldi.

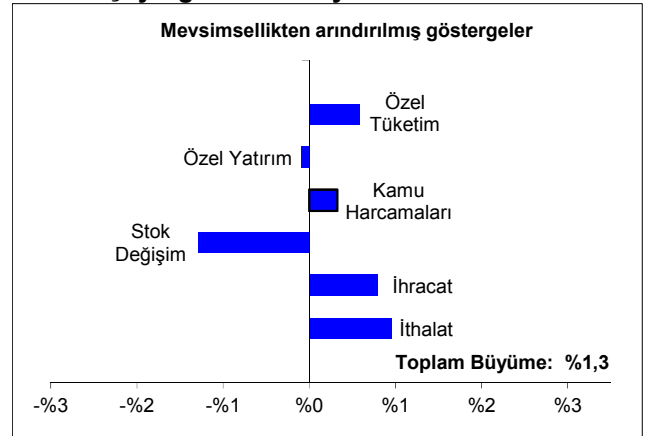
* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Betam, Direktör
seyfettin.gursel@eas.bahcesehir.edu.tr
‡ Dr. Zümrüt İmamoğlu, Betam, Uzman Araştırmacı.
zumrut.imamoglu@eas.bahcesehir.edu.tr
† Barış Soybilgen, Betam, Araştırma Görevlisi.
baris.soybilgen@eas.bahcesehir.edu.tr

Şekil 1: GSYH alt kalemlerinin 2014 4. çeyrekte 2015 1. çeyreğe değişimleri

Kaynak : TÜİK. Çeyreklik göstergeler mevsim ve takvim etkisinden arındırılmıştır.

Şekil 2: GSYH alt kalemlerinin 2014 4. çeyrekte 2015 1. çeyreğe GSYH büyümesine katkıları

Kaynak : TÜİK. Çeyreklik göstergeler mevsim ve takvim etkisinden arındırılmıştır.

İç talep zayıf seyretmeye devam ediyor

2015 ilk çeyrekte Türkiye ekonomisi geçen çeyreğe kıyasla yüzde 1,3 büyüdü. Büyüme beklentilerin oldukça üzerinde geldi. Ancak alt kalemlere

bakıldığında iç talebin hala zayıf seyrettiği ve yatırımların azaldığı görüldü.

Tüketim zayıflıyor

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara göre ilk çeyrekte tüketim harcamaları önceki çeyreğe kıyasla yüzde 0,9 arttı. 2014'ün son iki çeyreğinde ise tüketim harcamaları sırasıyla yüzde 1,9 ve yüzde 1,5 oranında artmıştı. Son üç çeyrekte tüketim harcamalarının büyümeye katkı yaptığını ancak bu katkının giderek zayıfladığını görüyoruz. Tablo 3, son üç yıl için alt kalemlerin GSYH büyümesine katkılarını gösteriyor. Takip eden şekiller (Şekil 4-7) ise bu katkıları grafik olarak her bir kalem için göstermekte. 2014 3. çeyrekte tüketimin büyümeye katkısı 1,2 yüzde puan, 2. çeyrekte katkısı 1,0 yüzde puan ve 2015 ilk çeyrekte katkısı yalnızca 0,6 puan oldu.

Yatırımlar azalmaya devam ediyor

2015 ilk çeyrekte yatırımlar yüzde 0,5 oranında azaldı ve büyümeye 0,1 yüzde puan eksiltti. Şekil 5'te özel yatırımların son üç yıldır büyümeye hemen hiç katkı yapmadığı görülüyor. Geçen yıl 3. çeyrekte yatırımlarda gördüğümüz kısmi canlanma da yerini son iki çeyrekte azalmaya bıraktı.

Kamu harcamalarında sınırlı artış

2014 yılında kamu harcamaları büyümeye neredeyse hiç katkı yapmamıştı. 2015 ilk çeyreğinde de katkı sınırlı oldu. Kamu harcamaları yüzde 2,1 oranında artarak büyümeye 0,3 yüzde puan katkı yaptı. 2014'ün son çeyreğinde bu katkı 0,1 yüzde puan düzeyindeydi.

Dış talep zayıf, ithalat azalıyor

2014 son çeyrekte yüzde 1,0 oranında azalan ihracat ilk çeyrekte yüzde 3 oranında arttı. Ancak artışın bir kısmı altın ihracatındaki artıştan kaynaklandı. Son çeyrekte yüzde 9 oranında artan ithalat ise ilk çeyrekte yüzde 3,3 oranında azaldı. Toplamda net ihracat ilk çeyrekte büyümeye 1,8 yüzde puanlık yüksek bir katkı yaptı. Ancak stoklardaki azalış büyümeden 1,3 yüzde puan eksiltti. 2014'ün son çeyreğinde stoklar çok yüksek bir artış kaydetmişti (Tablo 3).

Tahminler ve büyümenin geleceği

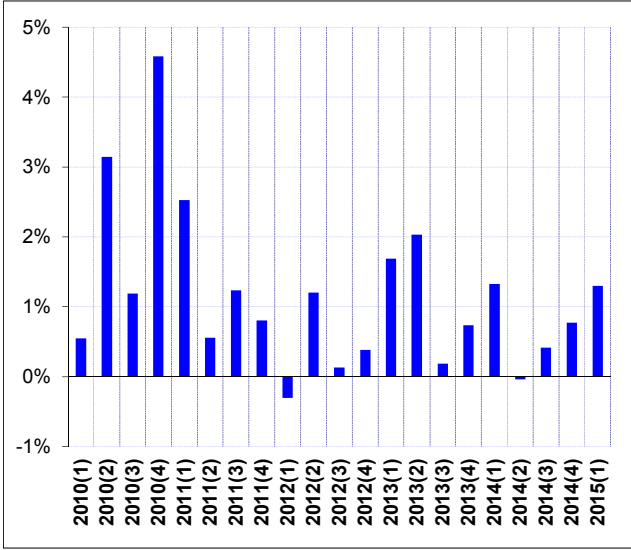
İç talep ilk çeyrekte zayıf seyretmeye devam ederken dış talep büyümeye pozitif katkı yaptı ve mevsimsellikten arındırılmış rakamlar ile ilk çeyrekte Türkiye ekonomisi bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 1,3 gibi yüksek bir oranda büyüdü. Betam'ın çeyreklik bazda büyüme tahmini yüzde 0,7'ydi. Tahminlerdeki sapma ağırlıklı olarak net ihracatın beklenenin üzerinde katkı yapmasından kaynaklandı. Diğer kalemlerde ise beklediğimiz yönde değişimler gerçekleşti.

İlk çeyrek sonunda beklentilerimize paralel olarak cari açık oranı yüzde 5,8'den 5,7'ye inerken, altın hariç cari açık ise yüzde 5,3'ten yüzde 5,5'e çıktı. Altın hariç cari açıktaki yükseliş altın hariç ihracattaki azalıştan kaynaklandı.

2015'in ikinci yarısında ekonomi önemli risklerle karşı karşıya. Seçim sonrası oluşan siyasal belirsizlik piyasaları olumsuz etkilerken, Amerikan Merkez Bankası'nın ilk faiz artış adımını hala belirginleştirmemiş olması da endişe yaratıyor. Ancak Avrupa'da miktarsal genişleme adımının sonuç veriyor gözükmesi ve Euro'nun bir miktar değer kazanması yılın ikinci yarısında ekonomiyi olumlu

yönde etkileyebilir. Bununla birlikte yıl sonu için Orta Vadeli Program hedefi olan yüzde 4'ün yakalanması zor görünüyor. Nasıl bir koalisyon hükümetinin kurulacağına belli olmaması, hatta kurulamayıp erken seçime gidilme ihtimali yapısal ekonomik reformların gündeme gelmeme ihtimalini artırıyor. Bu olgu orta vadede ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyecektir.

Şekil 3: GSYH, Önceki çeyreğe göre büyüme

Kaynak : TÜİK.

Tablo 1. 2014 4. çeyrekte ve 2015 1. çeyrekte GSYH altkalemlerinin, bir önceki çeyreğe göre değişimleri ve büyümeye katkıları

2015 – 1. Ç	Değişim	Katkılar
Tüketim	0,9%	0,6%
Özel Yatırım	-0,5%	-0,1%
Kamu Harcamaları	2,1%	0,3%
Stok Değişimi	--	-1,3%
İhracat	3,0%	0,8%
İthalat	-3,3%	1,0%
2014 – 4. Ç	Değişim	Katkılar
Tüketim	1,5%	1,0%
Özel Yatırım	-0,6%	-0,1%
Kamu Harcamaları	0,8%	0,1%
Stok Değişimi	--	2,5%
İhracat	-1,0%	-0,3%
İthalat	9,0%	-2,4%

Kaynak : TÜİK.

Tablo 2. 2014 4. çeyrekte ve 2015 1. çeyrekte GSYH altkalemlerinin, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişimleri ve büyümeye katkıları

2015 – 1. Ç	Değişim	Katkılar
Tüketim	4,5%	3,0%
Özel Yatırım	1,9%	0,4%
Kamu Harcamaları	-0,8%	-0,1%
Stok Değişimi	--	0,2%
İhracat	-0,3%	-0,1%
İthalat	4,1%	-1,2%
2014 – 4. Ç	Değişim	Katkılar
Tüketim	2,4%	1,6%
Özel Yatırım	0,9%	0,2%
Kamu Harcamaları	-1,1%	-0,2%
Stok Değişimi	--	1,4%
İhracat	3,4%	0,9%
İthalat	4,6%	-1,3%

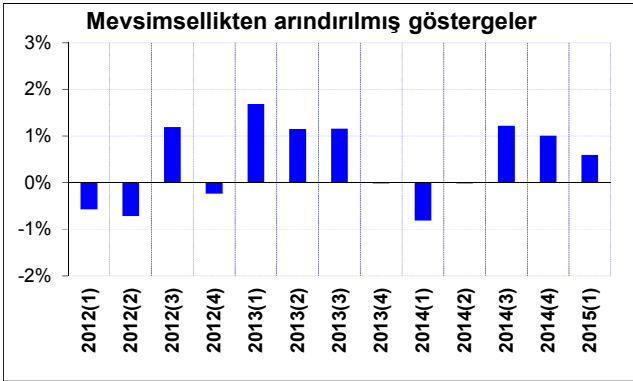
Kaynak : TÜİK.

Tablo 3. GSYH alt kalemlerinin bir önceki çeyreğe göre büyümeye katkıları ve toplam büyüme

	Tüketim	Özel Yatırım	Kamu Harcamaları	Stok Değişimi	Net İhracat	İhracat	İthalat	Toplam
2012(1)	-0,6%	0,3%	0,3%	-0,2%	-0,1%	1,5%	-1,6%	-0,3%
2012(2)	-0,7%	-0,6%	0,8%	0,2%	1,6%	2,1%	-0,5%	1,2%
2012(3)	1,2%	-0,9%	0,5%	-0,3%	-0,4%	-0,1%	-0,3%	0,1%
2012(4)	-0,2%	-0,3%	-0,1%	0,2%	0,8%	0,1%	0,7%	0,4%
2013(1)	1,7%	0,6%	1,2%	1,3%	-3,0%	-1,1%	-1,9%	1,7%
2013(2)	1,1%	0,5%	0,1%	1,6%	-1,3%	0,7%	-2,0%	2,0%
2013(3)	1,2%	-0,2%	-0,3%	-1,6%	1,1%	-0,6%	1,7%	0,2%
2013(4)	0,0%	0,2%	0,6%	-0,5%	0,5%	1,2%	-0,7%	0,7%
2014(1)	-0,8%	-0,3%	0,1%	0,3%	2,2%	1,4%	0,8%	1,3%
2014(2)	0,0%	0,0%	-0,6%	1,3%	-0,8%	-0,3%	-0,5%	0,0%
2014(3)	1,2%	0,5%	0,2%	-2,1%	0,6%	-0,2%	0,9%	0,4%
2014(4)	1,0%	-0,1%	0,1%	2,5%	-2,7%	-0,3%	-2,4%	0,8%
2015(1)	0,6%	-0,1%	0,3%	-1,3%	1,8%	0,8%	1,0%	1,3%

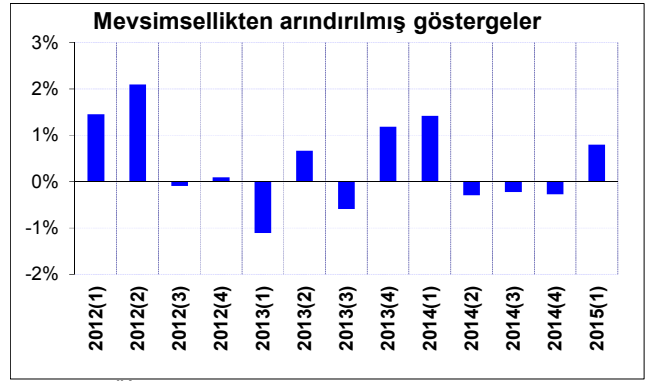
Kaynak : TÜİK.

Şekil 4. Tüketim, Çeyrekten çeyreğe katkı

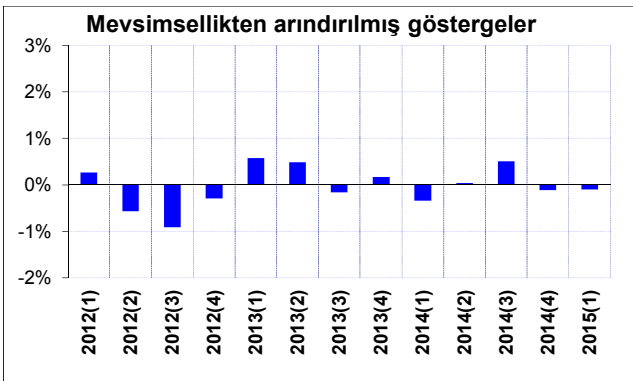
Kaynak : TÜİK.

Şekil 6. İhracat, Çeyrekten çeyreğe katkı

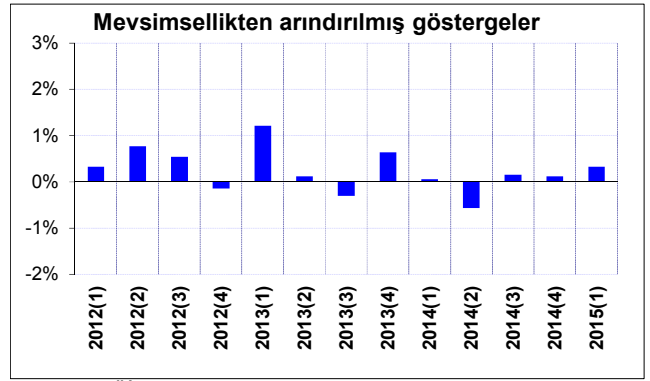
Kaynak : TÜİK.

Şekil 5. Özel Yatırım, Çeyrekten çeyreğe katkı

Kaynak : TÜİK.

Şekil 7. Kamu harcama, Çeyrekten çeyreğe katkı

Kaynak : TÜİK.